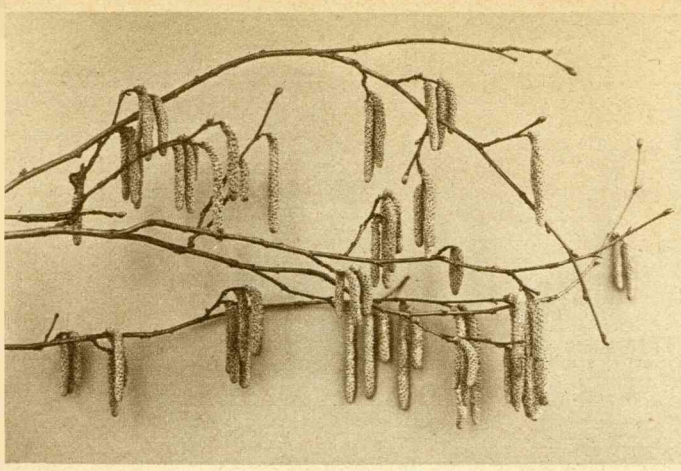

Bloeiende Hazelaar. (Foto's Tepe).

Voorjaars-boden

DOOR

R. Tepe

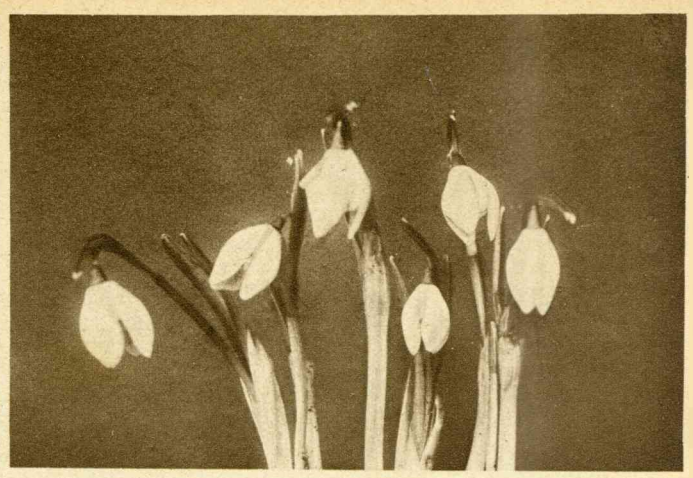

Sneeuwklokjes.

WANNEER straks tusschen de dorre bladeren, die den bodem onzer loofhoutbosschen bedekken, de lieve Sneeuwklokjes of vastenavondgekjes, zooals ze ook wel genoemd worden, te voorschijn komen, en de komende lente als het ware inluiden, dan is voorzeker de Hazelaar de eerste, die het zachte luiden dier klokjes verneemt en zich haastig gereed maakt zijne takken te tooien met tallooze lichtgele bloesemkatjes.

Reeds in den herfst van het vorige jaar zijn die katjes in ontwerp gereed gemaakt en toen de dorre bladeren nedervielen, bleven ze alleen en geheel ontbloot aan de takken achter, en trotseerden er moedig de strengste winterkoude. Om eene dunne draadvormige as, die onzichtbaar was, schaarden zich dicht opeen sierlijke schubjes, waaronder de stuifmeelzakjes veilig waren opgeborgen. In den zachten adem der eerste lentedagen openen ze die schubjes, de draadvormige as wordt zichtbaar, strekt zich aanmerkelijk in de lengte uit en de zwellende stuifmeelzakjes schudden reeds, wanneer de takken slechts even door een zachten, nauwelijks merkbaren windstroom bewogen worden, gele wolkjes bloesemstuifmeel uit.

Daar de katjes steeds met z'n tweeën of drieën bij elkaar zijn geplaatst en alle loodrecht naar beneden hangen en bovendien in grooten overvloed aanwezig zijn, ziet de bloeiende Hazelaar er uit alsof hij met tallooze kwastjes versierd was en wanneer dan de voorjaarszon al die gele bloesemtrosjes beschijnt en doorlicht, zoodat ze ons door hunne teerheid als het ware transparant toeschijnen, dan is er haast geen mooier voorjaarsbeeld denkbaar.

In streken waar de sneeuwklokjes niet in wilden staat voorkomen zijn voorzeker al die gouden kwastjes de allereerste voorjaarsteekens.

Met een uitroep van vreugde begroet hen dan ook de eenzame wandelaar en plukt er enkele om ze met een paar klimopblaadjes tot een ruiker te rangschikken, dien hij meeneemt naar de stad en naar huis om er zijne huisgenooten mede te overtuigen, dat het buiten na een strengen, tristigen winter weer lente zal worden. Die kwastjes van den Hazelaar zijn de manneijke bloesems. Van deze gescheiden, komen de vrouwelijke op andere takgedeelten te voorschijn, wel is waar alleen waarneembaar door hare stijlen, welke als teere purperroode draadjes in bosjes uit enkele winterknoppen te voorschijn komen. Uit deze vrouwelijke bloesems ontwikkelen zich later, nadat zij bevrucht zijn, de hazelnoten, die de eekhoorntjes zoo gaarne komen stelen en ook — de kinderen.

Wanneer in Oogst- of Herfstmaand de heete zon de nootjes heeft bruin gekleurd, wanneer deze, dikwijls met hun drieën en vieren bij elkaar, aan de takken zittend, zich gemakkelijk uit hare groene omhulsels laten verwijderen, dan begint voor de jeugd het noten zoeken en hebben de in het wild groeiende Hazelaars dikwijls veel te lijden van hare dartelheid en baldadigheid. De tijd is gelukkig voorbij toen uit hazelnootstruiken strafstokken voor de schooljeugd werden gesneden. Overigens is het gebruik van den Hazelaar als strafhout even zoo oud als het bijgeloof dat met den Hazelaar in verband staat, namelijk dat de op Hazelaars groeiende paddenstoelen de eigenschap zouden hebben, verloren voorwerpen daarmede spoedig terug te kunnen vinden en dat slapen onder een Hazelaar veelbeteekenende droomen zou veroorzaken. Het meest bekend is nog het geloof aan een tooverstaf die uit een Hazelaar gesneden werd. Daarbij was heel wat in acht te nemen. Die staf moest drie jaar oud en gevorkt zijn en niet langer dan drie span. Ook moest deze niet met een mes maar met een vuursteen uit den struik worden gesneden. Werd die staf op den grond of op de hand gelegd dan draaide de spits daarheen waar edel metaal te vinden was of waar schatten waren begraven. Dit volksgeloof brengt met zich mede dat de Hazelaar ook heel veel in volksliederen genoemd wordt.

De wetenschappelijke naam van den Hazelaar is Corylus Avellana. Deze naam werd reeds door de Romeinen met betrekking op Avella in Campanie gebruikt. Bijna te gelijkertijd met den Hazelaar bloeit overal langs wegen en slooten en daar, waar zich een beekje door het landschap een weg zoekt, de Els, met honderden katjes. Hebben deze aanvankelijk eene paarse of dofroode kleur, later, bij het in bloei komen, schitteren ze in een granaatrood dat echter reeds spoedig, bij ongunstig weer in enkele dagen, verdwijnt.

Op een gunstig tijdstip en uit de verte gezien levert een Elzenbosch, met op den achtergrond een blauwen voorjaarshemel een verrassend gezicht op, doordat als het ware een roode sluier zich om de verwarde struiken en boomen weeft.

Hoe verschillend is zulk een teer gestemd voorjaarsbeeld van een herfstbeeld, wanneer het donkere, bijna zwarte groen der Elzentoppen zoo zeer afsteekt bij een achtergrond van een vlammend gelen avondhemel. Ook de Els speelt evenals de Hazelaar eene groote rol in sage en verdichtsel. Aan den Els knoopen zich vele Noordsche Sagen en bijgeloovige gebruiken vast. Volgens de sage werd de man uit den Els, de vrouw uit den Eik van Odin te voorschijn geroepen.

Elzenhout is een zeker toovermiddel. In elzenbosschen houden zich booze geesten op en Elfen en de Irrinische meisjes vertoeven het liefst bij Elzestruiken. Op Elzestompen branden roode vlammen. De Els bloedt uit smart wanneer hij wordt geveld en het hout kleurt zich rood. In Jutland werd voor 100 jaar de Els nog vereerd. Voordat er daar een werd omgehakt knielde de houthakker er voor neer en vroeg hem met een spreuk om vergunning.

De wetenschappelijke naam van den Els is Alnus glutinosa, dat beteekent „kleverige Els" omdat de knop en ook de bovenkant der bladeren, wanneer ze nog jong zijn, door een zich afscheidend hars-achtig vocht kleverig zijn.

Wanneer de Hazelaar en de Els zijn uitgebloeid, dan zwellen aan de slanke groen-grijze takken der wilgen (Salix), waarvan zeer vele soorten ook in ons land voorkomen, de zilverwit-lepels, de katjes, waarvan ieder nog een bruin kap-vormig dekschubje draagt.

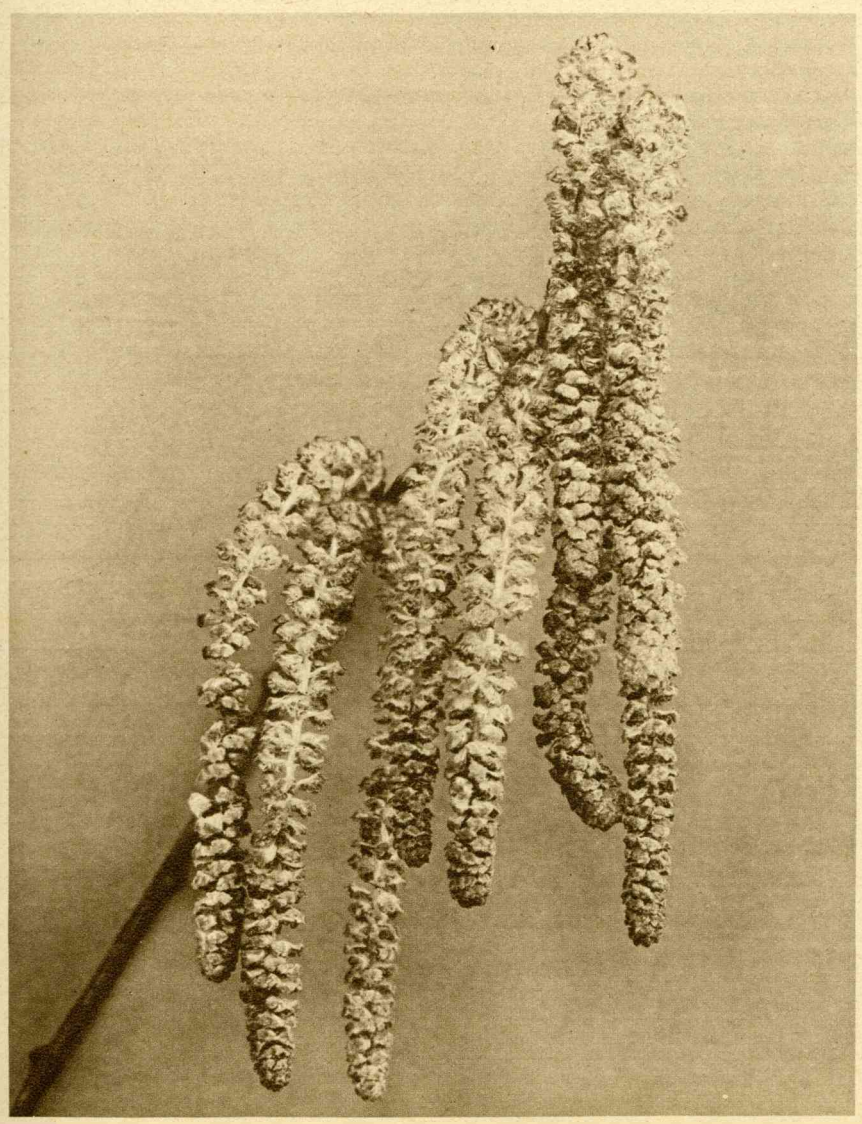

Bloeiende Hazelaartak
(van zeer nabij gezien)

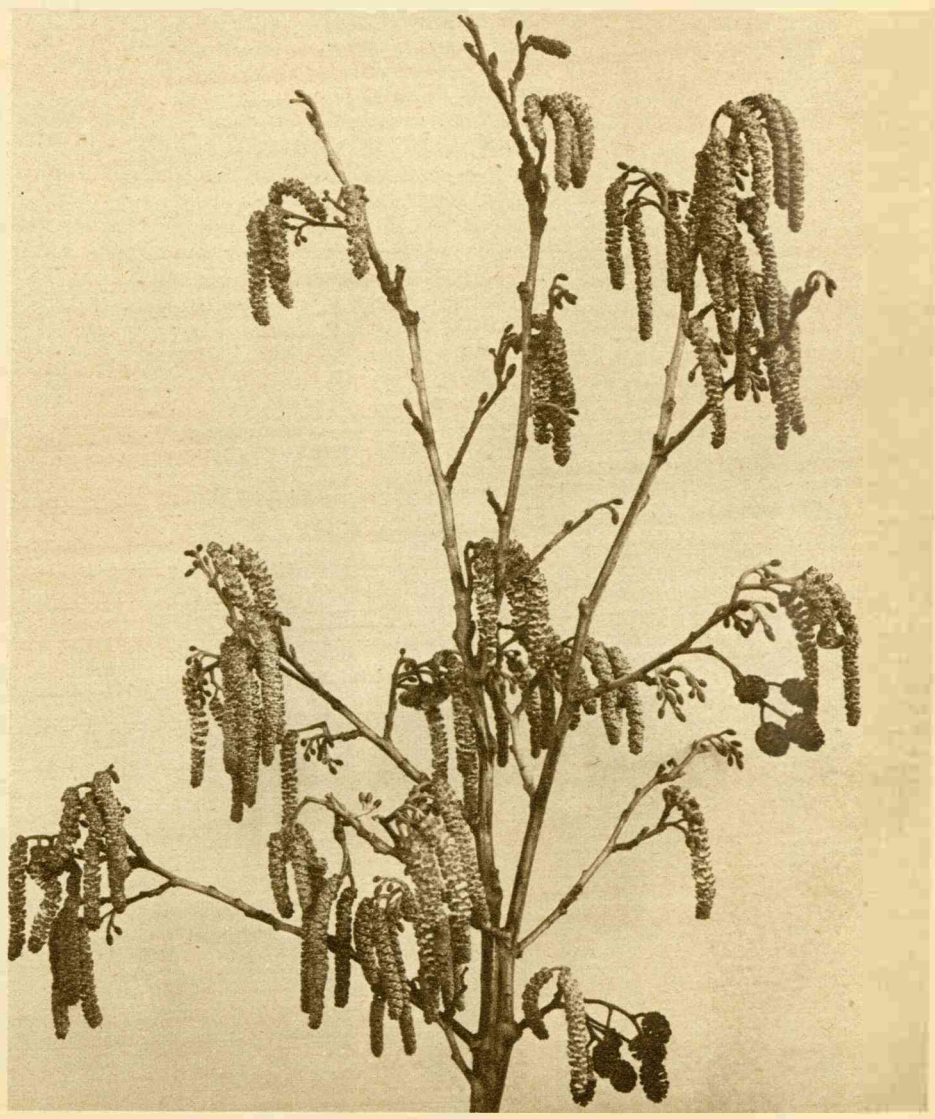

Bloeiende Els, waaraan ook nog ledige vruchtjes van het vorige jaar hangen.